

לונדון, 27.10.38

ילדים יקרים -

עדיין אין לי סכסך כל ידיעה ואני מלא דאגה, איני מבין מה קרה. גם בתוך יש היאגות
והטרור שאני שקוע בו - אין פליאחי ודאגתי לשהיחכט עלולה לצלול. למה אתם עושים
זאת?

הימים האלה היו בשבילי ובשביל כולנו בלונדון ימי רוחה וחרדה כאחד. אם אתם
קוראים את החומר שאני שולח לאטא כמעט יום ביומו - תדעו את כל מהלך הדברים. אני
אומף כן בשבילכם קצת הארות אישיות ומדיניות.

אחת השיחות הטענינות ביותר הייתה לי שלשום עם לורד לויד. אדם זה היה נציב עליון
במצרים, ולפני זה שרת בהודו ובארצות ערב. הוא שיך לאגף הימני שבמפלגה השמרנית,
מה שקוראים זה - *Die hard*. הוא אימפריאליסט מוכח ואנגלי גאה. כשהיה
נציב עליון במצרים נוסדה בעת השניה מסעלת שועלים באנגליה, והמנוח *אטא* הנדרסון,
אחד ממיסדי מפלגת הפועלים ומנהיג החנועה המקצועית - נעשה למיניסטר הוץ. הוא נתן
הוראות ללויד - שלא מצאו חן בעיני האחרון ולא הוציא אותן לפועל. הנדרסון לא נרתע
וקרא חזרה את לורד לויד ללונדון ומיטר אותו. במהלכם קם רעש - כי ללויד היו
ידידים רבים *אטא* בקרב השמרנים ואנשי היחס ובעלי-ההשפעה בחוגים הגבוהים. הייתה
בקורת חמורה על מיניסטר החוץ שמיטר נציב עליון - מעשה בלתי רגיל באנגליה. אך
הנדרסון לא נע ולא זע - ולויד נשאר *אטא* ממוטר.

לפני שנה או שנתיים ביקר בארץ ונמשתי אהו במלון דוד הסלך. הייתה לנו שיחה ארוכה
על המצב על המהומות, על ווקוע, על הממשלה. מצאחי לפני איש אחר מסה שהצרחי לי
על הקריאה בעתונות. במקום איש קר, גאה, סגור ושחבן מצאחי אדם נוח, נעים, גלוי-
לב ומיקח. לא הסכמנו בדעותינו. קשה לתאר ניגוד יותר גדול בין הלורד האנגלי
השמרני טוליטי האימפריה הגרולה ובין שליח הנועת הפועלים הארצישראלית והנועת
הציונית. אבל נחידתנו בייתה ההיא, וכשנפרדנו ביקש סמני לויד לבוא לראותו אם
אזדמן בלונדון.

מאז נבשחיו פה כמה פעמים והיו לנו שיחות חסופות ומקריות. הפעם ידעתי שהוא החזנין הרבה כשאלה האר"ית וחוא גם פעיל - נגדנו. הוא גם פירסם השבוע מאמר נגדנו בפהון שבועי אחד. השפעתו בקרב הערכים גדולה, והם נשענים עליו הרבה. הוא אינו אנטישמי, אבל אובר בגלוי שהוא אנטי ציוני.

החלטתי להפגש אתו ולנסות אליו דבר. הוא קבע לי פגישה. שלחתי היום לאמר את השיחה. היא באנגלית וכדאי שתקראו אותו. יצאתי מרוצה הרבה מהפגישה. עקרתי בלבו (לפי שעה) את הרעיון שאפשר לעשות אותנו למיעוט נבחי בארץ וגם קרבתו אותו לרעיון הכדינה העברית, מחר אני נפגש אתו שנית יחד עם ויצמן ועם אופיציר אנגלי אחד כידידינו הסטורים בארץ השוחה עכשיו בלונדון.

נראה מה יצא מן השיחה מחר, שיחה שנית חשובה היחה לי שוב שלוש יחד עם ויצמן עם מיניסטר המושבות. זהו אדם שונה כמעט בכל מלוד לוויד. כבנו של מיסד מחלגת העבודה הבריטית ומנהיגה עד שנים אחדות לפני מותו, בנו של רסזי מקדונלד, הוא החינך מנקוריו על רעיונות סוציאליסטיים.

כאביו היה חסיד חומך בציונות ורבים מאנשינו נפגשו אותו. עוד במרס היה למיניסטר היה עוזר לנו הרבה. הוא עשה בטבילנו דבר גדול לאחר מרסוס הספר הלבן של פספילד בשנת 1930. אז נוסדה ועדה קבינטית לנהל כשא ומונן עם הציונים לחקן מה שקילק הספר הלבן. כהוצאה של המו"מ נחפרסם המכתב לויצמן הירוע בשט איגרת מקדונלד. הרוח החיה במו"מ הוא היה סלקולט מקדונלד, בנו של ראש הממשלה. אין להפריז בעזרה שהיא נתן לנו אז בימים הקשים ההם.

אני נפגשתי אתו כעבור שנה במעון-הקיץ של ראשי הממשלה באנגליה בצ'קס. זה היה בימי הקונגרס חשבעה עשר, בשנת 1931, כשהיחסים כינינו ובין הממשלה הארצישראלית היו רעים מאוד (צ'נסלור היה אז הנציב העליון). עמחי סבול ללונדון על פי הזמנמ ראש הממשלה, רסזי מקדונלד. זה היה ביום ששי (או ביום שבת). האווירון התקלקל בדרך, והיינו גאלצים לחזור למרים לחקן המכונה, והשום כך אחרנו בשתי שעות.

ראש הממשלה חיכה לנו (אחי סמיג'ס פרופסור נמיר), לשוא, מלונדון שלנו שלבדסה לצ'קס להטביר סיבת אחורנית, והודענו שנבוא לשם בבוקר. (היינו צריכים להביע לצ'קס בערב וללון שם). בבוקר יצאנו באוטו לצ'קס. זהו ארסון-אצילים עתיק עומד בין יערות וכרים נהדרים, מהלך שחי שעות מלונדון. ארסון זה ניהן בכהנה על ידי לורד לי לאומה האנגלית על מנת שישמש נוח-קייץ לנשיאי הממשלה (פרים מיניסטר). מאז מבלה ראש הממשלה את ימי חופשתו בסוף השבוע, "וויק אנד" בארסון זה. על ידי השער מבש אוחנו רמזי מקדונלד ובנו מלקולם.

היתה לנו שיחה ארוכה של ארבע שעות על השאלות הגדולות של הציונות. בשיחה ההיא הודיע לי רמזי שמינה נציב חדש (ארסון ווקום) אשר נהיה מרוצים ממנו. היתה לי אז גם שיחה ידידותית מאוד עם מלקולם. הוא סידר את נסיעתי חזרה לכול, הודיע לי כי הכריזי במיום שישלח איש למגוש אותי בקלה (בנכל הצרפתי) ויהחיש את נסיעתי כי לא היה לי ויזה צרפתית).

נשגשתי מאז כמה פעמים עם מלקולם. כשרמזי מקדונלד נפרד ממפלגת העבודה וייסד "מפלגת עבודה לאומית" שעזחה יד אחת עם מפלגת השמרנים - עזב אלו גם בנו מלקולם את המפלגה ונכנס למפלגה החדשה שבה הוא עומד עד היום. בימי נסיעות אביו נהסנה לחבר המטהל, לפני שנתיים נכנס למשרד המושבות, ובסתיו 1935 נסגרי איו בלינדון יחד עם ווקום, ושוב דיברנו על השאלות היסודיות שלנו הרחבת העליה, רכיפה קרקעות, ביחוד בנגב, עזרה להעשיה וכו'. מלקולם בילה אז יחס ידידותי מאוד לענייננו. אולם הוא לא נשאר זמן במשרד המושבות, ובמקומו בא חוסס (גם הוא ממפלגת העבודה הלאומית). לפני חדשים אחדים נחמנה שוב מלקולם למשרד המושבות, כמקום אורמסבי-בור (אף הוא ממי שהיה ידידנו).

במשך הזמן נהקרה קצת ידידותו הציונית של מלקולם - אולם גם עכשיו הוא מידדינו המעטים בקבינט. כוחו לא רב, כי אין לו מפלגה חזקה מאחוריו, והוא חלוי לנחרי בראש הממשלה, נויל צ'מברלין. אבל יש לו השפעה ידועה על ראש הממשלה ואין לזלזל גם בידידותו המעטה שלו.

ואמנם הוא הציל לנו עכשיו את העליה ולא נתן שיטגירו את הארץ לערבים, הוא תמך בזיון היהודים ואני מקווה שיוסיף להמוך בנו - לא כציונין, הוא סוף סוף גוי, ודואג למשרתו ואינו רוצה לריב יותר מדי עם הערבים בגללנו, אבל עזרתו חשובה.

לא אוכל לכתוב לכם הוכן הסיחה, תמצית הדברים שלחתי לאמא בהעחק מאחד מסכתבי. ואם כי יצאתי בסיחה זו (שהתקיימה בביהו של ויצמן) בדאגה קשות לעתיד - הרי בכל זאת הרבשה" גם רווחה ידועה. לא נעזבנו לבטרי, ויש אוזן קשבה לדברינו. רמזות אני מקווה ידוכאו, אם לא כל כך מהר ולא לבטרי, אבל לא יוסיפו לסכול את ההפקרות ואח שלטון של הכנופיות. גם הכופתי לא כל כך כהר יוכל לשוב לארץ.

אמנם דבריו של מלולם טובים הרבה יותר מעשיו, אבל מעשיו יכלו להיות גרועים משהם, וגם דברים טובים - טובים מדברים רעים.

בכל אופן אינו אויב לנו - וגם זהו לא דבר קטן. אין לנו עכשיו הרבה ידידים, וכל ידיד אפילו במעט, הוא חשוב.

בחור זה הוא עדיין צעיר כבן 37, רווק. אני מסופק אם הוא היה פגיע למדרגת סיניסטר אלמלא היה בנו של מרים מיניסטר. אינו גואס גדול ובעל כשרון מיוחד, אך הוא מסוגל להיות מיניסטר כרבים מחבריו, שאף הם אינם כצטיינים בסגולות מבריקות ובכשרונות מיוחדים. הוא אדם הגון, בעל שכל ישר ומקסי. לא נזאר בו הרבה מ סוציאליזם של אביו בימי נעוריו, אך אינו ריאקציונר, וודאי שאינו אנטישמי.

הוא כצטיין במשטרתו ובצניעותו, אני זוכר פעם היינו יחד בבנקס אחד. היה גם ווקוס. בגמר הבנקס יצאתי מהאולם, ואוסו של אחד מהברי חיכה לי על יד הדלת. בחוץ ירד גשם. כשעכדתי להכנס לאוסו ראיתי אדם צעיר ולא גבוה מסתובב בגשם בילקוטו ביד וחדש

טכסי: זה היה מיניסטר המושבות, מלולם מקדונלד. לכיניסטר זה של האימפריה הקולוניאלית הבריטית לא היה אוסו -

הנה סיפרתי לכם קצת "רכילות".

ומה חספרו אחט לי? בעוד כשבועים, ב-11 לאוקטובר יתכנס פה הועד הפועל הציוני.

אחרי המושב אשוב ארצה.

נשיקות רבות. כתבו! אבא.